

**Pr. lect. univ. dr. Sorin Marinescu,
Facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie,
Universitatea „Dunărea de Jos“ din Galați**

**IMPLICAREA PAROHIEI
ÎN EDUCAȚIA RELIGIOASĂ
A COPIILOR ȘI TINERILOR
STUDIU DE CAZ:
PAROHIA „NAȘTEREA MAICII DOMNULUI“
DIN BRĂILA**

Abstract: *Beginning with 2005, the Romanian Orthodox Church has intensified its educational-catechetical activities with children and youth, by initiating programs, projects and competitions at local, regional or national levels. One of these programs, Christ offered to children, has become, since 2008, by the Decision of the Holy Synod of the Romanian Orthodox Church, the National Catechetical Program for children and youth.*

The Romanian Patriarchate proclaimed the year 2016, as Solemn Year of Religious Education of the Christian Orthodox Youth and Commemoration Year of Saint Hierarch Martyr Anthimos of Iveria and of Church Typographers. In the context of current secularisation, when traditional values are weakened and education is subject to changes of paradigm, young people need support from Family, Church and School, since only through proper orientation and by promoting authentic models they will be able to discern between current challenges and future perspectives.

Keywords: *educational-catechetical activities, Christ offered to children, children, youth.*

Biserica este „stâlpul și temelie adevărului“ (I Timotei 3, 15), ca urmare, responsabilitatea educației religioase creștine revine, prin excelență, Bisericii.

În același timp, așa cum sublinia Preafericitul Părinte Daniel, „religia este lumină pentru înțelegerea universului și a vieții, ca dar

al lui Dumnezeu, pentru a promova valorile familiei, ale ospitalității, ale dreptății, păcii, solidarității, înțelegerii și comuniunii între oameni“.¹ „Cea mai mare zestre spirituală pe care Familia, Biserica, Școala și Comunitatea o pot transmite copiilor“, este *Credința în Dumnezeu*, „pentru că ea îi ajută pe tineri să facă deosebire între valori eterne și valori efemere, și le formează personalitatea, învățându-i să cultive bunătatea și omenia, iubirea de Dumnezeu și de semenii, recunoștința față de generațiile trecute și responsabilitatea față de prezent și de viitor“².

Căci, spunea mitropolitul Antonie Plămădeală, „Fără religie nimic nu se explică, nimic se justifică. Nici lumea, nici viața. Fără religie viața e lipsită de orice sens. Religia îi dă sens. Și-i dă sensul cel adevărat. Religia are girul divin. Acesta vine de la Dumnezeu. Sensul cel adevărat ni l-a dat Mântuitorul Iisus Hristos...“.

În contextual actual, al unei societăți secularizate, în care se doarește din nou laicizarea învățământului, fără a se ține seama de riscurile pe care le presupune privarea tinerilor de o educație religioasă ce acoperă și domeniile fundamentale ale spiritualității, cum ar fi cel etic, moral, civic, estetic etc., problematica educației religioase la nivel de parohie capătă valențe noi în ceea ce privește necesitatea și obiectivele demersului. În același timp, în istoria Bisericii noastre nu este nouă ideea. Să ne amintim faptul că aproape fiecare mare domnitor a fost secondat de o mare personalitate duhovnicească: Mircea cel Bătrân de Sfântul Nicodim de la Tismana; Sfântul Neagoe Basarab de Sfântul Nifon, Patriarhul Constantinopolului; Sfântul Constantin Brâncoveanu de Sfântul Antim Ivireanul; Sfântul Ștefan cel Mare de Sfântul Daniil Sihastrul; Vasile Lupu de Sfântul Varlaam etc. Aceste personalități duhovnicești au fost preocupate și s-au îngrijit de învățătura și cultura creștină, mănăstirile devenind adevărate școli ale poporului român, secole la rând, înainte ca școala să devină o

1. Cuvântul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, rostit vineri, 1 ianuarie 2016, în Catedrala Patriarhală, cu prilejul proclamării anului 2016 drept *Anul omagial al educației religioase a tineretului creștin ortodox și Anul comemorativ al Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul și al tipografilor bisericești* în Patriarhia Română.

2. *Ibidem*.

instituție finanțată de stat³. Totodată, marii ierarhi au fost în același timp și mari creatori de școală și de limbă românească, într-o lume în care ideea de apartenență etnică a venit după cea de apartenență spirituală, dacă avem în vedere adevărul dovedit, conform căruia, poporul român s-a născut creștin și apoi a devenit conștient că este parte a romanității orientale și urmaș legitim al Imperiului Bizantin - un imperiu creștin și el.

Realitatea este că educația religioasă a fost o preocupare nu doar a oamenilor de carte, ci și a domnitorilor români, care au știut să asculte și să pună în aplicare sfaturile celor dintâi, astfel că un Antim Ivireanul, originar din părțile Iviriei (Georgia de astăzi), este considerat cel mai de seamă mitropolit al Țării Românești, fiind martirizat în 1716, la doi ani după cel care l-a adus la curtea sa, domnul Țării Românești – Constantin Brâncoveanu. Prin *Didahiile* sale a înlocuit *Cazania* cu predica vie, referitoare la viața de toate zilele.

În contextul anului 2016, declarat în Patriarhia Română *An omagial al educației religioase a tineretului creștin ortodox și An comemorativ al Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul și al tipografilor bisericești*⁴, ne reamintim de contribuția pe care acesta a avut-o în introducerea limbii române în sfintele slujbe, astfel că accesul la acestea din urmă s-a lărgit, nefiind destinate doar unor privilegiați.

Cât privește educația religioasă, principalele obiective sunt „identificarea provocărilor actuale și a perspectivelor educaționale, pentru găsirea unor soluții, în vederea îmbunătățirii mijloacelor de informare și de formare a tinerilor pentru o educație integrativă; conștientizarea importanței și a necesității unei misiuni specifice a Bisericii Ortodoxe, pentru formarea duhovnicească a tinerei generații; dezvoltarea unor proiecte educaționale comune la nivel național și internațional; valorificarea cooperării dintre Familie, Bi-

3. Gheorghe Holbea, Dorin Opriș, Monica Opriș, George Jambore, *Apostolat educațional. Ora de religie – cunoaștere și devenire spirituală*, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2010, p. 19-20.

4. *Programului-cadru (liturgic, cultural și mediatic)* intitulat „2016 – Anul omagial al educației religioase a tineretului creștin ortodox și Anul comemorativ al Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul și al tipografilor bisericești în Patriarhia Română”.

serică și Școală pentru educația religioasă a tinerilor”⁵. Pentru dezvoltarea acestui program național au fost publicate *ghiduri de cateheză biblică* (pentru copiii cu vârste cuprinse între 6-17 ani) și *ghiduri ale catehetului*⁶.

În prezent, motivați de exemplul înaintașilor noștri și sprijiniți de ierarhii Bisericii, fiecare dintre preoții parohi trebuie să aibă în vedere eficientizarea activității ce vizează educația religioasă, prin parteneriate cu școala, prin conținuturi atractive raportate la obiective ce pot fi atinse astfel ca tinerii să beneficieze nu doar de dobândirea de informații despre conceptele religioase fundamentale, despre istoria religiei și cultelor, despre practicile religioase (obiective cognitive), ci și de formarea și dezvoltarea structurilor mentale de recepție și prelucrare a cunoștințelor religioase, cu scopul elaborării unor răspunsuri proprii la problematica vieții și existenței (obiective formative). În aceeași ordine de idei, nu trebuie uitat apelul la iubire (obiective afective), în contextul în care educația religioasă contribuie la dezvoltarea religiozității – ca dispoziție generală de evlavie și respect. Din păcate, așa cum observă specialiștii în didactica religiei, precum Sebastian Șerbu și Monica Opriș⁷, uneori, accentul cade pe caracterul informativ (asimilarea de cunoștințe religioase), în defavoarea celui formativ (ce vizează formarea de creștini practicanți și aspiranți la împărăția lui Dumnezeu).

Noul statut al disciplinei Religie în școala românească face necesară implicarea mai mare a preoților din cadrul parohiilor în stabilirea cadrului activității educative – de catehizare, realizarea condițiilor și urmărirea feed-back-ului, astfel încât să poată fi Biserica un partener pe măsură pentru Școală.

5. Cuvântul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu ocazia Congresului Internațional de Teologie *Educația religioasă a tinerilor în contextul secularizării actuale* (București, Palatul Patriarhiei, 3-7 septembrie 2016) <http://basilica.ro/> accesat 10 septembrie 2016.

6. *Ghid catehetic pentru parohii*, partea I (9-10 ani) a vol. „Viața noastră cu Dumnezeu”, trad. din engleză de Cristina Sturzu, Ed. Golia, Iași, 2006; partea a II-a (11-12 ani), 2008.

7. Pr. prof. univ. dr. Sebastian Șebu, prof. Monica Opriș, prof. Dorin Opriș, *Metodica predării religiei*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2000, p. 42-43.

Specialiștii în pedagogie și didactică⁸ sunt de acord cu ideea că religia poate contribui la „dezvoltarea potențialului interogativ și meditativ” al tinerilor, la dezvoltarea spiritului de discriminare între esențial și secundar.

În același timp, în *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*⁹, catehizarea, ca un mijloc educațional-creștin de maximă importanță și ca o îndatorire pastorală majoră, este prevăzută în mod expres. Astfel, la art. 50, lit. „a”, referitor la atribuțiile preotului paroh, citim: „Catehizează copiii, tinerii și adulții, conform îndrumărilor Centrului Eparhial”. Iar la art. 52, alin. „3” se prevede: „Preoții și diaconii, personalul didactic din învățământul teologic și cel care predă religia, studenții în teologie, precum și dascălii (cateheții) care au absolvit Școala de cântăreți bisericești au îndatorirea pastorală și misionară de a face catehizare în parohiile la care slujesc sau în care locuiesc, în acord cu preotul paroh, conform normelor stabilite de către Sfântul Sinod și centrele eparhiale”.

Fig. 1. Sfințirea Așezământului - 8 septembrie 2014 (<http://ziarullumina.ro/>)

Plecând de la aceste idei și convingeri, am fost preocupat de înființarea unui Centru socio-educational pentru copiii parohiei noastre – „Nașterea Maicii Domnului” din Brăila¹⁰, sfințit în 7 septembrie

8. Monica Cuciureanu, Simona Velea (coord.), *Educația moral-religioasă în sistemul de educație din România*, Institutul de Științe ale Educației, Laboratorul Teoria Educației, București, 2008, p. 5.

9. Aprobat de Sfântul Sinod în ședința sa de lucru din 17 februarie 2011, prin hotărârea nr. 385/2011.

10. Temelia acestui așezământ a fost pusă în anul 2008, cu binecuvântarea și sprijinul Înaltpreasfințitului Părinte Casian, iar construcția s-a realizat cu ajutorul Primăriei Brăila și al credincioșilor, urmând a funcționa ca centru socio-educational pentru copiii parohiei.

2015 (fig. 1 și 2), în cadrul căruia, începând cu 15 septembrie 2014, se desfășoară un program duhovnicesc social-filantropic intitulat „*Lăsați copiii să vină la Mine*”. Grupul țintă căruia i se adresează programul sunt 20 de copii – unii din familia cu risc social, elevi ai școlilor de pe raza parohiei, cu vârste cuprinse între 11 și 14 ani.

Fig. 2. Sfințirea așezământului social nou construit în curtea bisericii, care a fost așezat sub ocrotirea Sfinților Martiri Brâncoveni”, 8 septembrie 2014

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop Casian, în cadrul programului au fost incluse diverse activități, copiii desfășurând activități educative sub supravegherea unui profesor – asistent social, angajat la centru și absolvent al Facultății de Istorie, Filosofie și Teologie, specializarea Teologie ortodoxă-asistență socială. Postul de asistent social a fost creat tocmai cu scopul implementării proiectelor social-filantropice și misionare eparhiale, dar și al efectuării anchetelor necesare evaluării cazurilor sociale, fiind depistate cazuri de copii ai căror părinți au o situație financiară precară, copii care, deși locuiesc împreună cu un adult, acesta se afla în incapacitate psihică sau fizică de a supraveghea un minor, copii lipsiți de supraveghere și suport din partea familiei din motive obiective (fără părinți, crescuți de bunici, cu părinți bolnavi, părinți plecați în străinătate la muncă), copii lipsiți de condițiile necesare studiului individual acasă (de exemplu: 4 persoane locuiesc într-o singură cameră), dar care au rezultate foarte bune la învățătură și un comportament exemplar.

În fapt, aceste situații sunt explicabile prin caracterul demografic, profesional, ocupațional, educațional și cultural al Cartierului Hipodrom, în cadrul căruia a fost ridicată biserica „Nașterea Maicii Domnului”. Dacă primele blocuri se ridicau în zonă în anii '60 ai secolului trecut, iar majoritatea populației era angajată în diversele unități industriale ale orașului, după 1990, închiderea pe rând a acestora a avut

drept consecințe șomajul, scăderea nivelului de trai, emigrarea în alte țări ale Uniunii Europene, accentuată după anul 2007, și repercusiunile amintite mai sus asupra mediului familial, cu efecte deosebit de negative asupra copiilor în mod special.

Având în vedere contextul social menționat, suntem convinși că se justifică necesitatea dezvoltării lucrării caritativ-misionare și filantropice în parohie, iar în plus, copiii primesc o masă caldă. Așezământul are o sală de mese și o bucătărie la parter, iar la etaj, o sală de activități duhovnicești, culturale și educative, o bibliotecă în care se află un număr de câteva sute de volume, reviste și alte publicații, diverse jocuri de îndemânare practică, logică și memorie, flipchart, DVD-uri educaționale, videoproiector, imprimantă, rechizite școlare și o pianină.

Astfel, prin proiectul educațional propus a se derula începând cu 15 septembrie 2014, s-a dorit continuarea investiției realizate pentru crearea acestui Așezământ, urmărindu-se creșterea potențialului de integrare a copiilor în viața Bisericii și, în general, în societate.

Este cunoscut faptul că, începând cu anul 2005, Biserica Ortodoxă Română a intensificat activitățile educațional-catehetice cu copiii și tinerii, prin inițierea de programe, proiecte și concursuri locale, regionale sau naționale. Unul dintre aceste programe, ***Hristos împărtășit copiilor***¹¹, a devenit, începând cu anul 2008, prin Hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, *Programul Național de Catehizare a copiilor și tinerilor*.

La nivelul Arhiepiscopiei Dunării de Jos, Programul catehetic „***Hristos împărtășit copiilor***” a fost derulat în 374 parohii, cu 5.256 copii

11. „***Hristos împărtășit copiilor***” este un proiect lansat în U.S.A. (1996), apoi în Albania, Armenia, Bosnia, Georgia, Egipt, Liban, Federația Rusă, Bielorusia, Polonia, etc., iar începând cu 2006, și în Patriarhia Română, cu scopul organizării la nivel parohial a unor ore de cateheză pentru copii, diferite de orele de religie. Metodele folosite sunt descoperirea, interacțiunea și aplicația, iar lecțiile sunt concepute într-o manieră interactivă, care să asigure implicarea directă a copiilor; obiectivul principal constituindu-l aducerea Cuvântului lui Dumnezeu la nivel personal, asociat cu experiențele de viață personale ale copilului, extins apoi și la nivelul familiei. Pentru amănunte se pot vedea hotărârile Sfântului Sinod: 4682/2000, 4508/2005, 1924/2008 și 5180/2008. Începând cu anul 2008, a devenit, prin Hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, *Programul Național de Catehizare a copiilor și tinerilor*.

implicați în activitățile specifice: cateheze, concursuri, pelerinaje, excursii, programe recreative, iar la concursul național de mini-proiecte cu caracter misionar-filantropic „*Mâini întinse spre lucrarea poruncilor lui Dumnezeu*” au participat 1.966 de copii, din 101 parohii¹².

Astfel, prima acțiune demarată la nivelul Centrului din cadrul parohiei „*Nașterea Maicii Domnului*” din Brăila a fost organizarea unor întâlniri cu părinții și reprezentanții legali ai copiilor din familii cu risc social, pentru a le comunica un program de activități pe perioada vacanței de vară, program ce s-a derulat în cadrul așezământului social al parohiei. Programul a inclus întâlniri de trei ori pe săptămână – lunea, marțea și sâmbăta – în spațiul așezământului social al parohiei, în timpul cărora s-a urmărit împlinirea activității educaționale (supraveghere la efectuarea temelor pentru vacanță, consolidarea cunoștințelor dobândite pe parcursul anului școlar), cu cea religioasă, prin implicarea tinerilor în programul catehetic „*Hristos împărtășit copiilor*”, includerea lor în corul înființat sub îndrumarea cântărețului bisericesc, și, mai cu seamă, participarea lor activă la Sfânta Liturghie.

În acest context, tipurile de activități desfășurate în cadrul Așezământului, din cadrul Parohiei *Nașterea Maicii Domnului*, sunt:

a. activități educative, realizate de învățători și profesori voluntari, sub coordonarea asistentului social, acestea constând în:

- supraveghere la efectuarea temelor pentru a doua zi și a celor suplimentare;
- facilitarea relațiilor interpersonale dintre copii;
- formarea și lărgirea orizontului de cunoaștere;
- consolidarea cunoștințelor acumulate la orele de curs;
- vizionare de materiale cu caracter educativ;
- meditații și consultații la: matematică, limba română, limba engleză, istorie, geografie etc.

b. activități social-filantropice:

Implicarea în diferite programe de asistență socială și religioasă, dar și continuarea proiectului derulat cu prilejul Anului omagial eu-

12. De la tineri adunate și iarași la tineri date, în *Hristos în căutarea tânărului și tânărul în căutarea lui Hristos*, apărută cu binecuvântarea ÎPS dr. Casian Crăciun, Editura Arhiepiscopiei Dunării de Jos, Galați, 2016, p. 10.

haristic: „*Sfânta Euharistie, lumina vieții creștine*“, prin intermediul căruia s-a urmărit creșterea gradului de socializare intergenerațională prin implicarea vârstnicilor și a tinerilor în activități comune de petrecere a timpului liber, dar și conștientizarea copiilor și adolescenților privind necesitatea implicării în ajutorarea persoanelor vârstnice. Astfel, copiii au mers cu daruri la spitale, azile și penitenciar cu prilejul sărbătorii de hram, dar și în preajma marilor sărbători creștine de peste an.

c. activități ludice de timp liber:

Activitățile ludice reprezintă un element de sprijin în educație, multe deprinderi și cunoștințe fiind dobândite prin joc. Acestea se desfășoară individual sau în grup, utilizând dotările din sala special amenajată a Așezământului (jucării, jocuri educative, masă de tenis).

d. alte activități:

– pelerinaje, vizite la muzee, excursii tematice care se vor desfășura la intervale regulate de timp, în parteneriat cu alte organizații, instituții sau specialiști;

– ateliere de: artă plastică, desen, pictură, tricotate, brodat, cursuri de pian, curs de șah etc.;

– conferințe, seminarii, spectacole de teatru, concursuri de poezie și proză, întâlniri și dialog cu personalități ale orașului Brăila și ale culturii române.

Devenit program permanent desfășurat în cadrul Așezământului, pentru rezultatele obținute în derularea lui, parohia „Nașterea Maicii Domnului“ din Protoieria Brăila a obținut premiul I conferit de Arhiepiscopia Dunării de Jos la Concursului Național „*Sfânta Euharistie – Lumina vieții creștine*“. Acest concurs s-a înscris în seria manifestărilor organizate în „Anul omagial euharistic (al Sfintei Spovedanii și al Sfintei Împărtășanii)“ și „Anul comemorativ al Sfinților Martiri Brâncoveni“ în Patriarhia Română și s-a adresat copiilor, preoților și profesorilor de religie implicați în Programul catehetic „*Hristos împărtășit copiilor*“.

De altfel, cateheza, ca acțiune de informare și formare realizată în spațiul eclezial, realizată de către personalul de cult sau adiacent acestuia (preotul, teologul laic etc.), vizează mai cu seamă atitudinile, credințele, conduitele dezirabile cerute de comandamentele religiei.

Din perspectivă procedurală, e mult mai greu să se facă cateheză în Biserică decât educație religioasă în școală¹³, pornind de la programe, conținuturi, obiective, strategii didactice și evaluări ce oferă feedback-uri prezente în educația prin școală. De aceea, poate, nu trebuie gândită activitatea de catehizare ca un substitut la educația de acest tip din școală, chiar dacă preotul are clar competențe didactice, necesare în alcătuirea predicilor.

Un punct câștigat de educația religioasă la nivel de parohie îl reprezintă, fără îndoială, o gamă largă de activități extrașcolare cum ar fi pelerinajele, acțiuni caritabile, procesiunile, serile duhovnicești și alte activități ce au ca scop aplicarea practică a învățăturilor creștine și, în același timp, creșterea gradului de atractivitate pentru tineri a activităților respective. Dovadă, succesul de care s-a bucurat. „*Întâlnirea Internațională a Tineretului Ortodox*“, un eveniment cu participare națională și internațională, organizat cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, de Arhiepiscopia Bucureștilor, împreună cu Patriarhia Română, în luna septembrie a acestui an. Tema întâlnirii a fost „*Iisus Hristos – bucuria vieții*“, iar desfășurarea manifestării s-a dorit a fi „*un cadru prielnic pentru dialog, pentru cunoașterea celuilalt și pentru a sărbători bucuria întâlnirii cu Hristos*“, cu sprijinul generos al eparhiilor din țară și al parohiilor.

Pentru anul 2016, de exemplu, plecând de la temele *Planului cadru al Sfântului Sinod pentru anul 2016* – am propus câteva activități pe teme mari și subteme, după cum urmează:

1. Formarea spirituală a tinerilor în contextul însușirii valorilor spiritualității creștin-ortodoxe.
2. Educația creștină a tinerilor pentru misiune.
3. Cultivarea iubirii, a prieteniei și a respectului față de aproapele, precum și ajutorarea oamenilor nevoiași.
4. Sfântul Ierarh Antim Ivireanul – moștenirea culturală și spirituală.

În concluzie, suntem de părere că într-o societate tulburată de nenumărate provocări care aduc atingere demnității umane și pun

13. C. Cucos, *Formarea religioasă din școală și din biserică*, în „Lumina Educației“, supliment lunar al „Ziarului Lumina“, nr. 1, februarie, 2015.

sub semnul întrebării viitorul omenirii (migrația, sărăcia, divorțurile, secularizarea, egoismul și necredința)¹⁴, rolul Bisericii, al parohiilor și al preoților slujitori crește, dar și responsabilitatea pe care aceștia o au pentru a urma îndemnul Sfântului Ioan Gură de Aur către părinți: „*Învață-ți copilul să nu pună preț nici pe bani, nici pe slava omească, nici numai pe viața de aici. Dacă va avea astfel de gânduri, va fi un înțelept*”¹⁵.

14. ÎPS Casian în Pastorală 24 din decembrie 2014.

15. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre slava deșartă și despre creșterea copiilor*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2001, p. 427.